

Projekt edukacyjny „Szkoła dziedzictwa”

**szkoła
dziedzictwa**

wielo_kulturowość

*„Wielokulturowy Swarzędz
– ludzie i miejsca”*

**Gimnazjum nr 3
im. Polskich Noblistów
w Swarzędzu**

Swarzędz przez wieki był miastem wielokulturowym,
gdzie – dość zgodnie – żyły ze sobą różne narodowości
i mieszkańcy różnych wyznań:
katolicy, ewangelicy
i żydzi.

Wszyscy mieli swoje świątynie:
Żydzi bóżnicę na Placu Mickiewicza,
ewangelicy kościół na Placu Niezłomnych,
a katolicy kościół pw. św. Marcina.

SYNAGOGA W SWARZĘDZU

Na dzisiejszym Placu Powstańców Wielkopolskich, dawniej Synagogenplatz, stała od XVII wieku synagoga żydowska, początkowo skromna.

Wybudowana w 1810 r. nowa synagoga, murowana z tzw. pruskiego muru, spłonęła w 1934 r. całkowicie, prawdopodobnie w wyniku podpalenia.

Nie została odbudowana.

**Rycina synagogi, to reprodukcja pochodząca z artykułu, który w listopadzie 1925 r. ukazał się w czasopiśmie „Menorah”.
Autorem był dr Saul Kaat, urodzony w Swarzędzu 1870 r.**

PLAC POWSTAŃCÓW WIELKOPOLSKICH (DAWNIEJ PLAC MICKIEWICZA GDZIE STAŁA SYNAGOGA)

MIEJSCE DAWNEGO CMENTARZA ŻYDOWSKIEGO (ULICA POZNAŃSKA OBOK OŚRODKA KULTURY)

**Archiwalne, unikatowe zdjęcie rodziny żydowskiej,
która przez wiele lat mieszkała
w naszym mieście.**

**Rodzina państwa Scheibe została wywieziona przez Niemców
w styczniu 1940r. Zostały po niej tylko zdjęcia...**

Rodzina Scheibe

Scheibowie byli skromnymi, pracowitymi ludźmi i mieli dwóch synów, którzy trudnili się rzemiosłem. Głowa rodziny była szklarzem.

W styczniu 1940 r. Niemcy wywieźli rodzinę państwa Scheibe i od tego czasu nie było już o nich żadnej wiadomości. Pozostały po nich tylko fotografie...

Wspomnienia pani Zofii Łażewskiej mieszkancki Swarzędza

„Na ul. Zamkowej 12 (narożnik Wielkiej Rybackiej) mieszkał Żyd Scheibe.

Była to czteroosobowa rodzina, ojciec zajmował się szklarstwem, a synowie – jeden z nich był tapicerem, a drugi rymarzem. Przy ul. Rynek 29 mieszkała rodzina Fabian – prowadzili oni sklep z odzieżą, obuwiem, bławatami, szalikami, pończochami. Byli dość zamożni. Fabian miał m.in. córkę, która wyszła za mąż za Chimowicza. Ten sprowadził swoją rodzinę – ojca i brata do Swarzędza. Mieszkali oni u Fabianów w podwórzu. Zajmowali się wyrobem żelaznych balii. Po II-iej wojnie światowej zięć Fabianowej wrócił do Swarzędza – otworzył sklep i czekał na rodzinę, jednak nikt się nie pojawił, więc zlikwidował interes i wyjechał”

Rodziny Scheibe i Chimowicz ze Swarzędza zginęły w czasie Holokaustu (baza ofiar Holokaustu w Yad Vashem)

YAD VASHEM
The Holocaust Martyrs' and Heroes' Remembrance Authority
Hall of Names, P.O.B. 3477, Jerusalem 91034

יד ושם
רשות הזיכרון לשואה ולגבורה
www.yadvashem.org
היכל השמות, ת.ד. 3477, ירושלים 91034

Page of Testimony דף עד

64486 Page of Testimony for commemoration of the Jews who perished during the Holocaust. please fill in a separate form for each victim, in block capitals.

The Martyrs' and Heroes' Remembrance Law 5713-1953 determines in section 2 that: "The task of Yad Vashem is to gather into the homeland material regarding all those members of the Jewish people who laid down their lives, who fought and rebelled against the Nazi enemy and his collaborators, and to perpetuate their names and those of the communities, organizations and institutions which were destroyed because they were Jewish."

Victim's photo:

Victim's family name: **Chimowicz** Maiden name: **Eugenia**

Victim's first name (also nickname): **Eugenia** Previous/other family name: **Eugenia**

Title: _____ Gender: **FEMALE** Date of birth: **6 November 1935** Approx. age at death: _____

Town of birth: **Schwersenz** Region: **Posnan** Country: **POLAND** Citizenship: _____

Parents:
Victim's father: **Herman (n) (Herzs Jojne)** First name: **HERMAN** Family name: **CHIMOWICZ**
Victim's mother: **Sylvia (Silvia)** First name: **SYLVIA** Maiden name: **Fabian**

Victim's wife/spouse: _____ Maiden name: _____ Victim's family status: _____ Number of children: _____

Town of permanent residence: _____ Region: _____ Country: _____ Street: _____

Profession: _____ Place of work: _____ Member of organization/movement: _____

Place of residence during the war: **Lodz Ghetto** Region: **POLAND** Country: **POLAND** Street: **Runde Gasse**

Places, events and activities during the war (prison/deportation/ghetto/camp/ death march/hiding/escape/resistance/combat): _____

A19 years old she was in "The Last 500," metal workers chosen by her Uncle. Many children survived.

Place of death: _____ Region: _____ Country: _____ Date of death: _____

Circumstances of death: **No death recorded to date. Eugenia Chimowicz was last documented alive on Sept 3, 1944 in Stuttgarthof.**

I, the undersigned, hereby declare that this testimony is correct to the best of my knowledge. I understand that this Page of Testimony and all the information on it will be publicly accessible.

First name: **Rosa** Family name: **Raskin** Previous/maiden name: **Chimowicz**

State/Zip code: **451 Lassiter Drive** City: **Highland Heights** State/Zip code: **Ohio 44143**

Country: **UNITED STATES** Shoah survivor: **no** Relationship to victim (family/other): **SISTER**

Date: **December 28, 2013** Place: **451 Lassiter Drive Highland Hts, Ohio 44143** Signature: **Rosa Marie Raskin nee Chimowicz**

"ונתתי להם בביתו ובחומותיו יד ושם... אשר לא יכרת" ישעיהו ב' י"ג
"And I shall give them in My house and within My walls a memorial and a name... that shall not be cut off" Isaiah 56:5

YAD VASHEM
The Holocaust Martyrs' and Heroes' Remembrance Authority www.yadvashem.org
Hall of Names, P.O.B. 3477, Jerusalem 91034

יד ושם
רשות הזיכרון לשואה ולגבורה
www.yadvashem.org
היכל השמות, ת.ד. 3477, ירושלים 91034

Page of Testimony דף עד

דף עד לרישום והצגה של הנספים בשואה, או למלא דף עבור כל נוסף בנפרד. כותב ברור ובאותיות דפוס. חובה למלא את שורות ההודעות. Pages of Testimony commemorate the Jews who perished during the Holocaust - Shoah. Please submit a separate form for each victim, in block capitals. Fields in bold are mandatory.

תחנת הנספה: _____ המסמכים יועדו לרישום: _____
או לרישום את שם של הנספה: _____ כדי לאתרום את שם של הנספה: _____ או לא להריב: _____

תחנת הנספה: _____ המסמכים יועדו לרישום: _____
או לרישום את שם של הנספה: _____ כדי לאתרום את שם של הנספה: _____ או לא להריב: _____

Maiden name: _____ **שם משפחה של הנספה:** **SCHEIBE** **שם משפחה של הנספה:** **שׁוֹיבֶה** Victim's photo:

Previous/other family name: _____ **שם משפחה (אם יש חיבה/כינוי):** **ADOLF** **שם משפחה (אם יש חיבה/כינוי):** **אדולף** Please write victim's name on back. Do not glue.

Approx. age at death: _____ Date of birth: _____ Gender: _____ Title: _____

Citizenship: **POLIN** Place of birth: **Schwersenz, Posen**
Family name of victim's father: **SCHEIBE** First name of victim's father: _____
Maiden name of victim's mother: **CHAYM** First name of victim's mother: **FANI**

Maiden name of victim's spouse: _____ First name of victim's spouse: _____ Victim's family status and children no: _____

Permanent residence: **SCHWERSENZ, POSEN**
Member of organization or movement: _____ Victim's profession: **UPHOLSTERER**

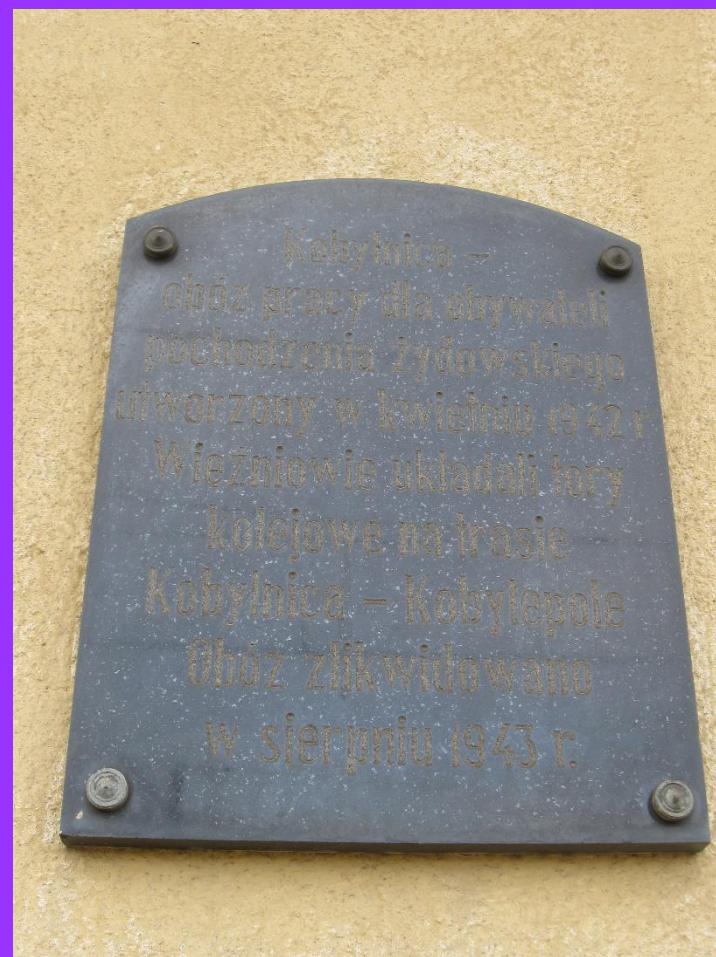
Places and activities during the war: _____ Residence during the war: **LUBLIN, POLIN**

Circumstances of death: _____ Date of death: _____

Signature: _____

"ונתתי להם בביתו ובחומותיו יד ושם... אשר לא יכרת" ישעיהו ב' י"ג
"And I shall give them in My house and within My walls a memorial and a name... that shall not be cut off" Isaiah 56:5

TABLICA NA BUDYNKU DWORCA PKP W KOBYLNICY GDZIE W CZASIE II WOJNY ŚWIATOWEJ ZNAJDOWAŁ SIĘ OBÓZ PRACY DLA ŻYDÓW

**TABLICA NA BUDYNKU DWORCA PKP
W SWARZĘDZU UPAMIĘTNIAJĄCA ISTNIENIE OBOZU
DLA ŻYDÓW**

MOGIŁA ŻYDÓW NA CMENTARZU W UZARZEWIE MIEJSCE POCHÓWKU ŻYDÓW POMORDOWANYCH I ZMARŁYCH W OBOZIE PRACY W KOBYLNICY

SWARZĘDZCY EWANGELICY

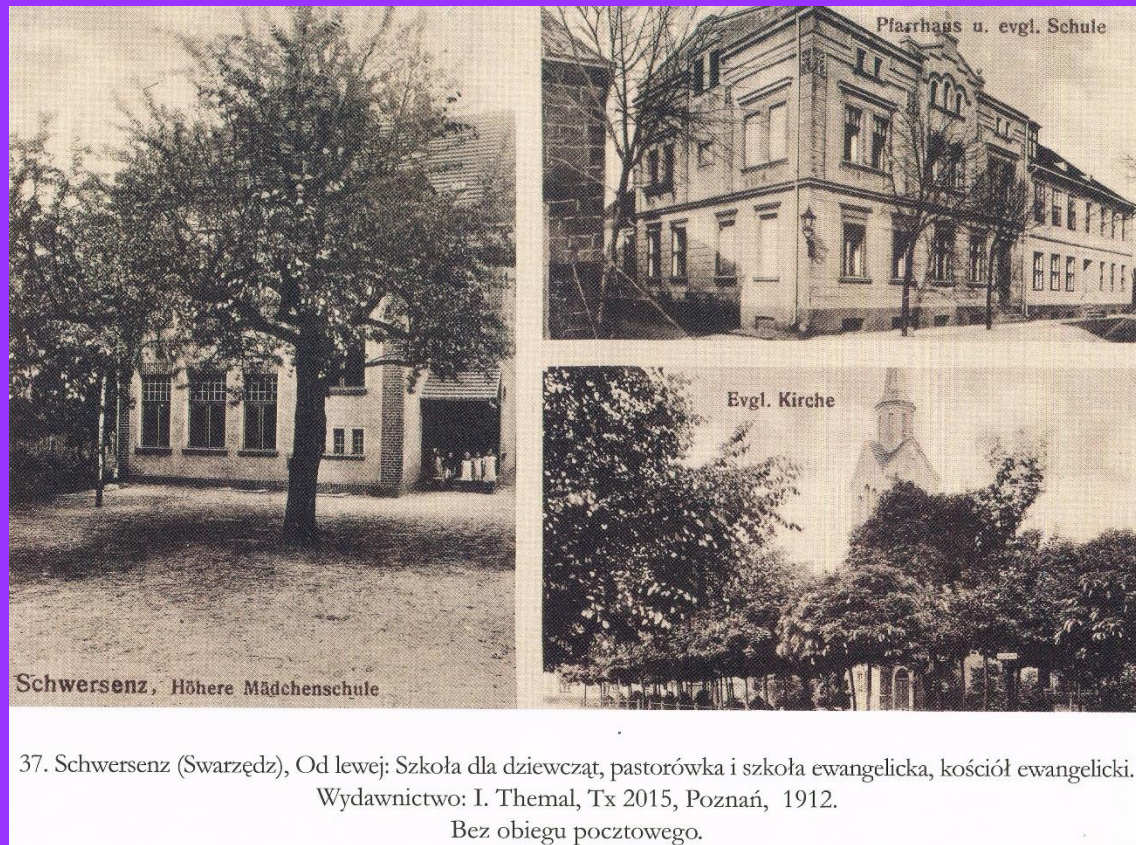
Swarzędzcy ewangelicy mieli także swój kościół.

Początkowo świątynia była drewniana.

Pod koniec XVIII wieku rozpoczęto budowę murowanego kościoła na Placu Niezłomnych (dawniej Kirchenplatz). Świątynia została ukończona w 1836 roku, po 30 latach dobudowano wieżę.

Świątynia miała prawdopodobnie za patrona św. Jana Chrzciciela. Z upływem lat uczęszczało do niej coraz mniej liczne grono ewangelików. Została rozebrana w 1950 roku.

PASTORÓWKA I SZKOŁA EWANGELICKA, KOŚCIÓŁ

KOŚCIÓŁ EWANGELICKI

18. Schwersenz (Swarzędz). Kościół ewangelicki.
Wydawnictwo: F. Stiller, Swarzędz, 1913

POZOSTAŁOŚCI KOŚCIOŁA EWANGELICKIEGO W SWARZĘDZU PLAC NIEZŁOMNYCH

PAMIĄTKOWY OBELISK W MIEJSCU DAWNEGO CMENTARZA EWANGELICKIEGO (ULICA PIASKI)

„Gdy gaśnie pamięć ludzka, dalej
mówią kamienie”

Stefan Wyszyński

Gimnazjum nr 3
im. Polskich Noblistów
w Swarzędzu